

Instructie over het contemplatieve leven en de clausuur van monialen

Verbi sponsa

Inleiding

1. Als bruid van het Woord verwezenlijkt de Kerk in hen die zich geheel aan het contemplatieve leven wijden, op voorbeeldige wijze het geheim van haar exclusieve vereniging met God. Daarom houdt ons de postsynodale apostolische Exhortatie 'Vita consecrata' de roeping en zending van de monialen voor "als een teken van de exclusieve eenheid van de Kerk-als-bruid met haar boven alles beminde Heer",¹ doordat het ons zijn unieke genade en kostbare gave in het geheim van de heiligheid van de Kerk voor ogen stelt.

De monialen, die eensgezind luisteren naar het woord van de Vader "dit is mijn geliefde Zoon, in wie Ik vreugde vind" (Mt 3,17), en het liefdevol aannemen, blijven voor altijd "met Hem op de heilige berg" (2Pe 1,17-18) en, met hun ogen vast op Jezus Christus gericht en omhuld door de wolk van de goddelijke tegenwoordigheid, zijn zij de Heer geheel en al toegedaan.²

Zij vereenzelvigen zich in het bijzonder met de maagd Maria,³ de bruid en de moeder, het model van de Kerk,⁴ en, terwijl zij aan de gelukzaligheid van hen die geloven (vgl. Lc 1,45; 11,28), deel hebben, vereeuwigen zij haar "ja" en haar aanbeddende liefde tot het Woord des levens, doordat zij samen met haar een levende herinnering worden aan het maagdelijke hart van de Kerk (vgl. Lc 2,19 en 51).⁵

De hoogachting en de liefde waarmee de christelijke gemeenschap van oudsher de monialen van contemplatieve orden omgaf, is parallel aan de herontdekking van het contemplatieve wezen van de Kerk en het geroepen zijn van iedere mens tot een geheimvolle ontmoeting met God, in het gebed gegroeid. De monialen, die ononderbroken "met Christus verborgen in God" (Kol 3,3) leven, vervullen inderdaad in de

hoogste mate het geroepen zijn van geheel het christenvolk tot het contemplatieve leven⁶ en worden zo tot een lichtend voorbeeld van het rijk Gods (vgl. Rom 14,17), tot "een sieraad van de Kerk en een bron van hemelse genaden".⁷

2. Vanaf het Tweede Vaticaans Concilie hebben verschillende documenten van het leergezag de betekenis en de waarde van deze vorm van leven diepgaand onderzocht en uitgediept; zo hebben zij de contemplatieve dimensie van de kloostergemeenschappen en hun specifieke rol in het leven van de Kerk gestimuleerd;⁸ dat geldt hoofdzakelijk voor het conciliedecreet *Perfectae caritatis* (nr. 7 en 16) en de Instructie *Venite seorsum*, die op voortreffelijke wijze de evangelische, theologische, spirituele en ascetische fundamenten verduidelijkt heeft van de afzondering van de wereld met oog op een totale, exclusieve overgave aan God in het contemplatieve leven.

Paus Johannes Paulus II heeft de monialen herhaaldelijk bemoedigd het kloosterleven overeenkomstig hun charisma trouw te blijven: in de postsynodale apostolische Exhortatie *Vita consecrata* heeft hij bepaald dat later in de lijn van de reeds verwezen-

1. Johannes Paulus II, postsynodale apostolische Exhortatie over het godgewijde leven en zijn zending in Kerk en wereld *Vita consecrata* (25 maart 1996), 59.

2. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische Constitutie over de goddelijke openbaring *Dei Verbum*, 8; *Vita consecrata*, 14; 32; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 555; Thomas van Aquino, *Summa Theologiae*, III, 45, 4, 2: "De gehele Drie-eenheid verscheen: de Vader in de stem, de Zoon in de mens, de heilige Geest in de lichten-de wolk"; Cassianus, *Collationes*, 10, 6, in: *PL* 49,

Vervolg noten op blz. 4

827: "... hij trok zich ... alleen op de berg terug om te bidden (Mt 14), en door het voorbeeld van zijn afzondering leerde Hij ons zo dat wij, als ook wij ons tot God willen richten met een geheel zuiver hart, ons eveneens terugtrekken uit alle menselijke onrust en verwarring"; Willem van Saint Thierry, *Ad fratres de Monte Dei*, I, 1, in: *PL* 184, 310: "De Heer zelf was hier zeer vertrouwd mee: toen degenen die bij Hem op de heilige berg waren, zijn gedaante verandering gezien hadden, ... oordeelde Petrus terstond dat het zeer goed voor hem was daar altijd te blijven en verlangde hij naar dit leven in de woonstede van God en de bewoners van de hemel die hij met Hem gezien had, zeggend: 'Heer, het is goed dat wij hier zijn. Als Gij wilt, zal ik hier drie tenten opslaan'."

3. Vgl. *Vita consecrata*, 18; 112.

4. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 63.

5. Vgl. Johannes Paulus II, Encycliciek *Redemptoris mater* (25 maart 1987), 43; Johannes Paulus II, *Toespraak tot*

Vervolg noten op blz. 5

lijkte vernieuwing bijzondere normen voor de concrete discipline van het kloosterleven uitgewerkt zouden moeten worden. Op deze wijze zal de clausuur beter aan de verscheidenheid van de instellingen die op de contemplatie zijn gericht, en de kloostertradities beantwoorden, zodat de contemplatieve monialen, in de heilige Geest vernieuwd en trouw aan hun aard en zending, met echt enthousiasme en nieuwe kracht de toekomst in kunnen gaan.⁹

De onderhavige instructie bevestigt nogmaals de theoretische principes, zoals die door de instructie *Venite seorsum* (I-IV) en de Exhortatie *Vita consecrata* (59) geformuleerd zijn, en zet dan de normen uiteen die de pauselijke clausuur van de monialen, die zich geheel aan het contemplatieve leven wijden, regelen moeten.

Deel I Betekenis en waarde van de clausuur van monialen

In het geheim van de Zoon, die met de Vader in een gemeenschap van liefde leeft

3. De contemplatieve monialen passen zich op een bijzondere, radicale wijze aan aan de op de berg biddende Jezus en zijn paasgeheim, dat een dood is met het oog op de verrijzenis.¹⁰

De oude, door het Tweede Vaticaans Concilie weer opgenomen spirituele traditie brengt het contemplatieve leven uitdrukkelijk in verband met het gebed van Jezus "op de berg"¹¹ of op een eenzame plaats, die niet voor allen toegankelijk is, maar slechts voor hen die Hij roept en terzijde neemt (vgl. Mt 17,1-9; Lc 6,12-13; Mc 6,30-31; 2Pe 1,16-18).

Weliswaar is de Zoon steeds één met de Vader (vgl. Joh 10,30; 17,11), maar tijdens zijn leven is er ruimte voor heel bijzondere

ogenblikken van eenzaamheid en gebed, ontmoeting en gemeenschap in de jubelende vreugde van het kinschap van God. Zo brengt Hij de liefdevolle betrokkenheid en de eeuwige beweging van zijn persoon als Zoon naar Hem tot uitdrukking die Hem van eeuwigheid af heeft voortgebracht.

Deze verbinding van het contemplatieve leven met het gebed van Jezus op een eenzame plaats verwijst naar een bijzondere wijze van deelname aan de relatie tussen Christus en de Vader. De heilige Geest, die Jezus naar de woestijn geroepen heeft (vgl. Lc 4,1) nodigt de moniale uit de eenzaamheid van Jezus Christus te delen, die zich "door de eeuwige Geest" (Heb 9,14) zelf aan de Vader aanbiedt. De eenzame cel, het slotklooster zijn de plaats waar de moniale als bruid van het mens geworden Woord in God verdiept leeft. Het geheim van deze gemeenschap wordt haar in de mate waarin zij in gehoorzaamheid aan de heilige Geest en door zijn gaven gestimuleerd naar het woord van de Zoon luistert (vgl. Mt 17,5), haar blik op zijn gelaat richt (vgl. 2Kor 3,18) en tot uiterste overgave aan de Vader (vgl. Fil 2,5 e.v.) haar leven gelijkvormig laat zijn aan dat van de Zoon als uitdrukkelijke lofprijzing.

De clausuur is daarmee ook in concreet opzicht een bijzondere vorm van leven om bij de Heer te zijn, te delen in de "ontleding van Christus door een radicale armoe die tot uiting komt in het afstand doen niet alleen van materiële dingen maar ook van 'ruimte', contacten en veel goede dingen in de schepping",¹² en zich met het vruchtbaar zwijgen van het Woord aan het kruis te verenigen. Zo begrijpt men dat "het zich terugtrekken van de wereld om zich in de eenzaamheid geheel op het gebed toe te leggen, niets anders is dan een bijzondere wijze om Christus' paasgeheim te leven en tot uitdrukking te brengen",¹³ een echte ontmoeting met de verrezen Heer op een weg

die gestadig omhoog leidt naar de woning van de Vader.

In de waakzame verwachting van de wederkomst van de Heer wordt de clausuur aldus een antwoord op de absolute liefde van God voor zijn schepsel en op de vervulling van zijn eeuwige wens het schepsel in het geheim op te nemen van intiemste vertrouwdheid met het Woord, dat in de eucharistie tot bruidsgeschenk geworden is¹⁴ en in het tabernakel het centrum van de volle gemeenschap met Hem in liefde blijft, omdat het het hele leven van de monialen insluit om het voortdurend aan de Vader aan te bieden (vgl. Heb 7,25). Op het geschenk van de bruidegom Christus, die zijn hele lichaam aan het kruis geofferd heeft, antwoordt de moniale op dezelfde wijze, door haar 'lichaam' weg te schenken, zich met Jezus Christus aan de Vader aan te bieden en aan het verlossingswerk haar medewerking te verlenen. Zo geeft de afzondering van de wereld het gehele kloosterleven een eucharistische betekenis, omdat deze "naast offer en uitboeting, de betekenis van dankzegging aan de Vader krijgt in deelname aan de dankzegging van de welbemide Zoon".¹⁵

In het geheim van de Kerk die haar exclusieve vereniging met de bruidegom Christus beleeft

4. De geschiedenis van God met de mensheid is die van een huwelijksliefde die in het Oude Testament voorbereid en in de volheid der tijden plechtig vervuld werd.

De goddelijke openbaring beschrijft met het beeld van het huwelijk de innige, onlosmakelijke relatie tussen God en zijn volk (vgl. Hos 1-2; Js 54,4-8; 62,4-5; Jr 2,2; Ez 16; 2Kor 11,2; Rom 11,29).

De Zoon van God treedt als de Messias en als bruidegom op (vgl. Mt 9,15; 25,1), die gekomen is om Gods huwelijk met het

mensdom in een wonderbare ruil van liefde te voltrekken, een ruil die begint met de menswording, in het lijden het hoogtepunt van onbaatzuchtigheid bereikt en als geschenk in de eucharistie voortleeft.¹⁶

Jezus Christus, die zijn eigen liefde en die van de Vader in de harten van de mensen stort, stelt hen in staat een radicaal antwoord te geven door de gave van de heilige Geest, die met de bruid voortdurend smeekt: "Kom" (Apk 22,17). Deze volmaaktheid van genade en heiligheid komt tot vervulling in de "bruid, de vrouw van het lam ... terwijl zij van God uit de hemel neerdaalde" (Apk 21,9-10).

De dimensie van het huwelijkskarakter is eigen aan de gehele Kerk; haar levend beeld is echter het gewijde leven, dat op zeer indringende wijze het verlangen naar de ene bruidegom tot uitdrukking brengt.¹⁷

Op een nog indringendere en radicale wijze komt het geheim van de exclusieve vereniging van de Kerk als bruid met de Heer in de roeping van de monialen tot uitdrukking. Hun leven is immers geheel aan de boven alles bemide God gewijd; in een onophoudelijk verlangen naar het hemels Jeruzalem en een vooruitlopen op de Kerk van de eindtijd is het gericht op het bezitten en de aanschouwing van God.¹⁸ Zo vormt het voor het gehele christenvolk een verwijzing naar de werkelijke roeping van ieder God te ontmoeten¹⁹ en is het het doel waarnaar de gehele gemeenschap van de Kerk, die voor altijd als bruid van het Lam leven zal, op weg is.²⁰

Door de clausuur voltrekken de monialen de afzondering van de wereld om in de eenzaamheid 'van de kloosterlijke verlatenheid' God te ontmoeten. Tot de deelname van de bruid aan de eenzaamheid in Getsemane en zijn verlossend lijden aan het kruis (vgl. Gal 6,14) horen ook de innerlijke eenzaamheid, het onderzoeken van de geest en de dagelijkse last van het gemeenschappe-

de monialen (Loreto, 10 september 1995), 2: "Wat is het leven in clausuur anders dan een voortdurend vernieuwen van een 'ja' dat de poorten van het eigen zijn opent voor het opnemen van de Verlosser? U zegt dit 'ja' door dagelijks in te stemmen met het dagelijks werken van God en door vol overgave het geheim van de verlossing te aanschouwen."

6. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Constitutie over de heilige liturgie *Sacrosanctum Concilium*, 2; Congregatie voor de Geloofsleer, Brief aan de bisschoppen van de R.-K. Kerk *Enige aspecten van de christelijke meditatie* [*Orationis formas*] (15 oktober 1989), 1; *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 2566-2567.

7. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over de aangepaste vernieuwing van het religieuze leven *Perfectae caritatis*, 7; vgl. Johannes Paulus II, *Angelus* (17 november 1996): "Wat voor een onschatbaar goed voor de Kerk en de maatschappij zijn de gemeenschappen van contemplatief leven!"

Vervolg noten op blz. 6

8. Vgl. *Lumen gentium*, 46 a; Paulus VI, motu proprio *Ecclesiae sanctae* (6 augustus 1966), II, 30-31; Congregatie voor de Religieuzen en de Seculiere Instituten, *De beschouwende dimensie van het religieuze leven* (12 augustus 1980), 24-29; Congregatie voor de Instituten van Gewijd Leven en de Sociëteiten van Apostolisch Leven, *Richtlijnen voor de vorming in de religieuze instituten* (Instructie *Potissimum institutioni*, 2 februari 1990), IV, 72-85; *Vita consecrata*, 8; 59.

9. Vgl. Paulus VI, apostolische Exhortatie *Gaudete in Domino* (9 mei 1975), VI: "De Kerk, herboren door de heilige Geest, maakt inderdaad in zekere zin de ware 'jeugd van de wereld' uit, voor zover zij trouw blijft aan haar wezen en aan haar zending."

10. Vgl. *Lumen gentium*, 46; CIC, can. 577; Congregatie voor de Religieuzen en de Seculiere Instituten, Instructie *Venite seorsum* over het beschouwend leven en over het slot van de monialen (15 augustus 1969), I; *Vita consecrata*, 59; Johannes Paulus II, *Aan de monialen van Afrika* (Nairobi, 7 mei

Vervolg noten op blz. 7

lijke leven (vgl. Ef 4,15-16).

Bovendien brengen de monialen juist op grond van hun vrouw zijn het geheim van de Kerk als 'vlekkeloze bruid van het vlekkeloze Lam' effectiever tot uitdrukking, terwijl zij zichzelf op unieke wijze in de huwelijksdimensie van de geheel contemplatieve roeping herontdekken.²¹

Het kloosterleven van de vrouw is derhalve bijzonder geschikt om de echtverbintenis met Christus te verwezenlijken en een levend teken daarvan te zijn: wordt in de maagd Maria, een vrouw, niet het hemels geheim van de Kerk verwezenlijkt?²²

In dit licht zijn de monialen een voortleven van de aanwezigheid van het werk van Maria in de Kerk. Omdat zij het Woord in geloof en aanbeddende stilte aannemen, stellen zij zich in dienst van het geheim van de menswording van God en werken samen met Jezus Christus, in de overgave aan de Vader verenigd, mee aan het geheim van de verlossing. Zoals Maria in de zaal van het laatste avondmaal door haar biddende aanwezigheid het begin van de Kerk in haar hart bewaarde, zo is ook aan het liefhebbende hart en de gevouwen handen van de monialen de weg van de Kerk toevertrouwd.

De clausuur in haar ascetische dimensie

5. Als ascetisch middel van zeer hoge waarde²³ is de clausuur in het bijzonder geschikt voor een leven dat geheel op contemplatie gericht is. Zij is een teken van Gods heilige bescherming van zijn schepsel en vertegenwoordigt anderzijds een unieke wijze van Hem toebehoren, omdat de totaliteit ervan de absolute overgave aan God kenmerkt. Het betreft een oorspronkelijke en geschikte manier om de huwelijksrelatie tot God in de uniciteit van de liefde en zonder ongepaste inmenging zo te leven dat het op God gerichte en in Hem verzonken schepsel

in staat is enkel en alleen tot lof van zijn heerlijkheid te leven (vgl. Ef 1,6.10-12.14).

De contemplatieve moniale vervult in de hoogste mate het eerste gebod van de Heer: "U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel, met heel uw kracht en met heel uw verstand" (Lc 10,27), doordat zij dit tot de inhoud van heel haar leven maakt en in God alle broeders en zusters bemint. Zij streeft naar de volmaaktheid in de liefde, wanneer zij God als "het enig noodzakelijke" kiest (vgl. Lc 10,42), uitsluitend Hem bemint als degene die alles in alles is. Met een onvoorwaardelijke liefde tot Hem offert zij in de door het evangelie voorgehouden geest van verloochening²⁴ (vgl. Mt 13,45; Lc 9,23) ieder goed op, dat wil zeggen: ieder goed "wijdt zij" aan God alleen toe,²⁵ opdat Hij alleen in het kloosterlijk stilzwijgen woont, het van zijn woord en tegenwoordigheid vervult en de bruid zich "in voortdurend gebed en blijmoedige boetvaardigheid"²⁶ in het geheim van een totale en exclusieve liefde werkelijk aan de Enige kan wijden.

Daarom heeft de oudste spirituele traditie met het zich volledig terugtrekken uit de wereld²⁷ en uit iedere apostolische werkzaamheid deze vorm van leven verbonden, die zwijgend in het kloppend hart van de Kerk als bruid liefde en overvloedige genade uitstraalt. Het klooster, dat op een afgelegen plaats of midden in de stad ligt, is met zijn bijzondere architectuur erop gericht een ruimte voor afzondering, eenzaamheid en stilte te scheppen, waar men God in grotere vrijheid zoeken kan en niet slechts voor Hem en met Hem, maar ook van Hem alleen leven kan.

De betreffende persoon moet derhalve – vrij van iedere binding, vrij van iedere innerlijke en uiterlijke onrust of afleiding – zijn talenten bundelen en ze op God richten om in de vreugde van aanbidding en lof zijn aanwezigheid te ontvangen.

De contemplatie wordt tot zaligmaking van hen die een zuiver hart hebben (vgl. Mt 5,8). Een zuiver hart is de heldere spiegel van het innerlijk van de gelouterde en in liefde verenigde persoon, waarin God zich weerspiegelt en woont;²⁸ het is als helder kristal dat, van Gods licht vervuld, zijn glans uitstraalt.²⁹

In het licht van de contemplatie als liefdesgemeenschap met God vindt de zuiverheid van hart haar hoogste verwezenlijking in de maagdelijkheid van de geest; zij vereist immers de ongeschondenheid van een hart dat niet alleen van de zonde is gereinigd, maar ook radicaal streeft naar God en vandaar Hem geheel en onverdeeld bemint naar het voorbeeld van de zuiverste, drievoudige liefde die door de kerkvaders “de eerste maagd” genoemd werd.³⁰

De eenzaamheid van het klooster is een grote hulp om de zo opgevatte zuiverheid van hart te verwerven, omdat zij de mogelijkheden om met de buitenwereld in contact te komen tot het wezenlijke beperkt, opdat deze niet op verschillende manieren in het klooster binnendringt en zijn atmosfeer van vrede en heilige eenheid met de ene Heer en de zusters verstoort. Zo sluit de clausuur voor een groot gedeelte de verstrooiing uit die afkomstig is van de vele onnodige contacten, van een overvloed aan beelden, vaak een bron van wereldse gedachten en ijdele wensen, van informatie en emoties, die van het enig noodzakelijke afleiden en de eenheid verscheuren. “In het klooster is alles gericht op het zoeken naar Gods gelaat, alles wordt tot het wezenlijke teruggebracht, omdat slechts datgene wat nader tot God brengt, belangrijk is. Kloosterlijke inkeer is aandacht voor de tegenwoordigheid van God: wanneer deze bij ons in veel dingen verloren gaat, wordt de gang trager en verliest men het doel uit het oog.”³¹

Nadat de moniale zich van uiterlijke dingen heeft afgewend en zich in zichzelf

gekeerd heeft door langs een serieuze weg van gebed, verzaking en gemeenschapsleven, evenals in het luisteren naar Gods woord en in de beoefening van de theologale deugden het hart en de geest te louteren, wordt zij geroepen met de goddelijke bruidegom een dialoog aan te gaan: zij mediteert dag en nacht over zijn wet en zo met de wijsheid van het Woord begiftigd en onder aandrang van de heilige Geest met Hem één te worden.³²

In een ononderbroken hunkeren van een hart dat voortdurend gericht is op de contemplatie van de bruidegom, voedt dit verlangen naar voltooiing in God de ascetische inzet van de moniale. Geheel gegrepen door Gods schoonheid vindt zij in de clausuur haar plaats van genade en loopt zij vooruit op de gelukzaligheid van het aanschouwen van de Heer. Door de reinigende vlam van de goddelijke aanwezigheid gelouterd, bereidt zij zich voor op de volledige gelukzaligheid, terwijl zij in haar hart het nieuwe gezang van hen die gered zijn, aanheft – op de berg van offer en overgave, van het heiligdom en de contemplatie van God.

Daarom moet ook de discipline van de clausuur in praktisch opzicht zo zijn dat zij de verwezenlijking van het hoge contemplatieve ideaal mogelijk maakt, een ideaal dat een volledige overgave en aandacht, een eenheid van gevoelens en een harmonie in gedrag insluit.

Deelname van de monialen met een geheel op contemplatie gericht leven aan de gemeenschap en aan de zending van de Kerk

Aan de gemeenschap van de Kerk

6. Op grond van hun bijzondere roeping tot vereniging met God in de contemplatie bevinden de monialen zich volledig binnen de gemeenschap van de Kerk en worden zij

1980), 3: “In uw gebedsleven gaat de lof van Christus voor zijn eeuwige Vader verder. De totaliteit van zijn liefde tot de Vader en van zijn gehoorzaamheid ten opzichte van de wil van de Vader weerspiegelt de radicale toewijding van uw leven. Zin belangeloze opoffering voor zijn lichaam, de Kerk, komt tot uitdrukking in het aanbieden van uw leven in vereniging met zijn offer.”

11. Vgl. *Lumen gentium* 46; *Vita consecrata*, 14.

12. *Vita consecrata*, 59.

13. *Venite seorsum*, I.

14. Vgl. Johannes Paulus II, apostolische Brief *Mulieris dignitatem* (15 augustus 1988), 26: “Wij bevinden ons in het middelpunt van het paasmysterie, dat de bruidsliefde van God tot op de bodem openbaart. Christus is de Bruidegom, omdat Hij ‘zichzelf gegeven heeft’: zijn lichaam is ‘gegeven’, zijn bloed is ‘vergoten’ (vgl. Lc 22,19-20). Op deze wijze bemind Hij ‘tot het uiterste toe’ (vgl. Joh 13,1). De ‘oprechte gave’ in het kruisoffer doet op definitieve wijze het bruidskarakter van de liefde van God uitkomen. Christus is de

Vervolg noten op blz. 8

Bruidegom van de Kerk, als redder van de wereld. *De eucharistie is het sacrament van onze verlossing.* Het is het sacrament van de Bruidegom, van de Bruid."

15. *Vita consecrata*, 59; vgl. Johannes Paulus II, *Brief aan de clarissen bij gelegenheid van de 800ste geboortedag van de heilige Clara* (11 augustus 1993), 7: "Het hele leven van Clara was werkelijk een eucharistie, omdat zij, evenals Franciscus, vanuit haar clausuur God dankte met lofprijzing, smeekbeden en voorspraak, met wenen, zichzelf aanbieden en offeren. Alles werd in haar opgenomen en, verenigd met de oneindige 'dankzegging' van de eniggeboren Zoon, aan de Vader aangeboden"; de zalige Elisabeth van de heilige Drieëenheid, *Geschriften*, Inkeer 10, 2: "Een lofprijzing ligt in de dankzegging altijd opgesloten. Elke handeling, beweging, gedachte, elk streven dat zij koesteren, is op het ogenblik dat zij dieper in de liefde wortel krijgen, eveneens een echo van het eeuwige Sanctus."

Vervolg noten op blz. 9

tot een uniek teken van de innige vereniging van de gehele christelijke gemeenschap met God. Door het gebed, in het bijzonder door de viering van de liturgie en door hun dagelijkse overgave spreken zij voor het gehele volk van God ten beste en sluiten zij zich aan bij de dankzegging van Jezus Christus aan de Vader (vgl. 2Kor 1,20; Ef 5,19-20).

Juist het contemplatieve leven is daarom voor hen de specifieke manier om Kerk te zijn, in de Kerk gemeenschap te zijn en tot nut van de gehele Kerk een zending te vervullen.³³ Van contemplatieve monialen wordt derhalve niet verlangd zich nieuwe vormen van actieve aanwezigheid eigen te maken, maar wel te blijven bij de bron van de trinitaire gemeenschap, terwijl zij in het hart van de Kerk wonen.³⁴

De kloostercommunititeit is bovendien een uitstekende school van zusterlijk leven, een uitdrukking van echte *communio* en een kracht die de gemeenschap aantrekkelijk maakt.³⁵

Dankzij de wederzijdse liefde is het leven onder de zusters een theologische ruimte waarbinnen men de mystieke tegenwoordigheid van de verrezen Heer kan ervaren:³⁶ in een geest van gemeenschap delen de monialen samen met de leden van hun communititeit de genade van dezelfde roeping en helpen elkaar gezamenlijk één en eensgezind op de weg tot de Heer voort te gaan.

Met de kloosters van dezelfde orde delen de monialen de verplichting in trouw aan hun bijzonder charisma en geestelijk erfgoed te groeien door, indien noodzakelijk, samen te werken, zoals dat in de constituties voorzien is.

Krachtens dezelfde roeping, die de monialen een plaats in het hart van de Kerk geeft, dienen zij door oprechte trouw aan het leergezag en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid ten opzichte van de paus op een

bijzondere wijze te streven naar het *sentire cum Ecclesia*.

Aan de zending van de Kerk

7. "De pelgrimerende Kerk is krachtens haar natuur op zending gericht",³⁷ zodat de zending ook voor de instituten van contemplatief leven wezenlijk is.³⁸ De monialen vervullen deze zending, terwijl zij in het missionaire hart van de Kerk wonen, door eeuwig durend gebed, door het aanbieden van zichzelf en het brengen van het offer van lof.

Zo wordt hun leven tot een geheimvolle bron van apostolische vruchtbaarheid³⁹ en tot zegen voor de christelijke gemeenschap en voor heel de wereld.

De genade die door de heilige Geest in de harten is uitgestort (vgl. Rom 5,5), laat de monialen tot medewerksters worden van de waarheid (vgl. 3 Joh 8) en doet hen deelnemen aan het verlossingswerk van Christus (vgl. Kol 1,24). Doordat de liefde hen met de andere ledematen van het mystiek lichaam door een levende band verenigt, maakt zij het leven van de monialen, dat geheel op het verwerven van de liefde gericht is, vruchtbaar tot nut van allen.⁴⁰

De heilige Johannes van het Kruis schrijft: "Waarlijk, een vonkje zuivere liefde is voor het aanschijn van de Heer meer waard en van groter nut voor de Kerk dan alle andere werken bij elkaar."⁴¹ Vol verwondering over haar wonderbare ingeving zegt de heilige Theresia van het Kindje Jezus: "... ik begreep dat de Kerk een hart had en dat dit hart in liefde ontvlamd was. Ik begreep dat alleen de liefde de ledematen van de Kerk deed handelen ... Ja, ik heb mijn plaats in de Kerk gevonden ...; in het hart van de Kerk, mijn moeder, wil ik de liefde zijn."⁴²

Dit inzicht van de heilige Theresia van Lisieux is de overtuiging van de Kerk, herhaaldelijk door het leergezag tot uitdruk-

king gebracht: “De Kerk is zich er ten diepste van bewust en verkondigt zonder aarzelen of dwang dat tussen het gebed en de verbreiding van het rijk Gods, tussen het gebed en de bekering van het hart, tussen het gebed en een vruchtbaar ontvangen van de heilzame en opbeurende boodschap van het evangelie een diepe innerlijke samenhang bestaat.”⁴³

Wat de monialen voor de evangelisering, de oecumene en de ontplooiing van het rijk van God doen, is een overwegend geestelijke bijdrage en als het ware ziel en zuurdesem van apostolische initiatieven, terwijl zij de actieve deelname daaraan overlaten aan hen die op grond van hun roeping daarvoor verantwoordelijk zijn.⁴⁴

Daar degene die absoluut het eigendom van God wordt, een geschenk voor allen wordt, is zijn leven “werkelijk een geschenk dat zijn plaats midden in het geheim van de kerkgemeenschap heeft en de apostolische zending van hen begeleidt die zich voor de verkondiging van het evangelie inzetten.”⁴⁵

Als spiegel en uitstraling van hun contemplatieve leven bieden de monialen de christelijke gemeenschap en de huidige wereld, die meer dan ooit behoefte heeft aan echte geestelijke waarden, een zwijgende verkondiging en een deemoedig getuigenis van Gods geheim aan. Op deze wijze houden zij in het hart van de bruid die de Kerk is, het profetisch element levend.⁴⁶

Hun volstrekt onvoorwaardelijke en geheel aan de dienst van de lofprijzing van God gewijde aanwezigheid (vgl. Joh 12,1-8) verkondigt en verbreidt op zich al de prioriteit van God en de transcendentie van de mens, die naar zijn beeld en gelijkenis geschapen is. Zij herinnert daarom allen aan “die kleine kamer van het hart waarbinnen iedere mens geroepen wordt om in verbondenheid met de Heer te leven”⁴⁷

De monialen, die in en van de tegenwoordigheid van de Heer leven, zijn een bij-

zondere voorafschaduwung van de Kerk van de eindtijd, die op het bezitten en het aanschouwen van God gericht is; zij “vertegenwoordigen op zichtbare wijze het doel waarheen heel de kerkelijke gemeenschap op weg is. ‘Opgaande in het werk en vrij voor de beschouwing’ trekt de Kerk over de wegen van de tijd met de ogen gericht op het toekomstig herstel van alle dingen in Christus.”⁴⁸

Het klooster in de lokale Kerk

8. Het klooster is een door God beschermde plaats (vgl. Zach 2,9); het is de woning voor zijn unieke tegenwoordigheid, afbeelding van de tent van het verbond, waarin de dagelijkse ontmoeting met Hem plaatsvindt. Daar neemt de drievuldig heilige God de gehele ruimte in en wordt als de ene God erkend en vereerd.

Een contemplatief klooster is ook voor de lokale Kerk, waartoe het behoort, een geschenk. Daar het klooster het biddend gelaat ervan vertegenwoordigt, brengt het de tegenwoordigheid van de Kerk in een nog vollere betekenis tot uitdrukking.⁴⁹ Een kloostergemeenschap is te vergelijken met Mozes die in het gebed de afloop van de veldslagen van Israël beslist (vgl. Ex 17,11), en met de wachter die de hele nacht tot de ochtendschemering de wacht houdt (vgl. Js 21,6).

Het klooster vertegenwoordigt het diepste innerlijk van een Kerk, het hart waarin de Geest voortdurend om de behoeften van de gehele gemeenschap zucht en smeekt, waar zonder ophouden een dankgebed opstijgt voor het leven dat Hij iedere dag schenkt (vgl. Kol 3,17).

Het is belangrijk dat de gelovigen het charisma en de bijzondere rol van de contemplatieve monialen leren waarderen, hun niet opdringerige, maar wel levende aanwezigheid, hun zwijgend getuigenis, dat naar

16. Vgl. Gregorius de Grote, *Homilieën over de evangelies*, Homilie 38, 3, in: *Pl 76*, 1283: “God de Vader vierde inderdaad de bruiloft van zijn goddelijke Zoon, toen Hij Hem in de schoot van de Maagd met de menselijke natuur verenigde, toen Hij wilde dat Hij, die voor altijd God was, aan het einde der tijden mens werd”; Antonius van Padua, *Preken*, 20e zondag na Pinksteren, I, 4: “De wijsheid, de Zoon van God, heeft het huis van zijn mens zijn in de schoot van de zalige Maagd gebouwd, een huis, gedragen door zeven zuilen, dat wil zeggen door de gaven van de zevenvoudige genade. Men zou het zo kunnen zeggen: Hij vierde de bruiloft van zijn Zoon”; Johannes Paulus II, apostolische Brief *Dies Domini* (31 mei 1998), 12: God “laat zich zien als de bruidegom tegenover zijn bruid (vgl. Hos 2,16-24; Jr 2,2; Js 54,4-8). ... Men moet zich de huwelijksintensiteit eigen maken die zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament de betrekking tussen God en zijn volk kenmerkt. Dat komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in die prachtige bladzijde

Vervolg noten op blz. 10

het gebed en de waarheid van Gods bestaan verwijst.

Als herders en leiders, die de taak hebben de hele kudde van God tot volmaaktheid te brengen,⁵⁰ zijn de bisschoppen de eerst verantwoordelijken voor de bescherming van het contemplatieve charisma. Daarom moeten zij de contemplatieve gemeenschap met het brood van het woord en de eucharistie voeden en ook, indien nodig, een juiste geestelijke begeleiding door daarop voorbereide priesters aanbieden. Tegelijkertijd delen zij met de gemeenschap de verantwoordelijkheid van waakzaamheid, opdat in de huidige maatschappij, die neigt naar verstrooiing, gebrek aan stilte en schijnwaarden, het door de heilige Geest gevoede kloosterleven puur gericht blijft op de aanschouwing van God.

Slechts vanuit het perspectief gezien van de aan hen eigen ware en fundamentele roeping, die erin bestaat dat zij “zich uitsluitend met God bezighouden”, kunnen de kloosters in de mate en naar de mogelijkheden die met hun geest en traditie van hun orde overeenkomen, allen opnemen die uit hun geestelijke ervaring willen putten of aan het gebed van de gemeenschap willen deelnemen. Men moet echter de materiële afzondering zodanig handhaven dat zij een herinnering is aan het contemplatieve leven en een bescherming van de eisen die dit stelt, zoals dat met de in onderhavig document neergelegde voorschriften voor de clausuur overeenkomt.⁵¹

Vrijwillig en bereid dragen de monialen “met de liefde van Christus”⁵² het lijden en de angsten van hen die zich tot hen wenden om hulp, en van alle mensen in hun hart. Ten diepste solidair met de geschiedenis van de Kerk en de mens van vandaag werken zij geestelijk mee aan de opbouw van het rijk van Christus, opdat God “alles in alles” is (1Kor 15,28).

Deel II De clausuur van de monialen

9. De kloosters die zich aan het contemplatieve leven wijden, hebben vanaf het begin op een bijzondere wijze in de clausuur een zeer beproefde hulp voor de vervulling van hun roeping herkend.⁵³ De bijzondere eisen van afzondering van de wereld zijn daarom door de Kerk aanvaard en tot welzijn van het contemplatieve leven canoniek geregeld. De discipline van de clausuur is derhalve een geschenk, omdat zij het stichtingscharisma van de kloosters beschermt.

Ieder aan beschouwing gewijd instituut moet zijn vorm van afzondering van de wereld trouw bewaren. Deze trouw is wezenlijk voor het bestaan van een instituut dat inderdaad slechts zo lang bestaat als men vasthoudt aan de kernpunten van het oorspronkelijk charisma.⁵⁴ Daarom is een vitale vernieuwing van de kloosters in wezen gebonden aan de echtheid van het zoeken naar God in de contemplatie en aan de ware middelen hiervoor. Men kan deze slechts dan als echt beschouwen, wanneer zij de oorspronkelijke glans herstelt.

Het is de taak, de verantwoordelijkheid en de vreugde van de monialen hun bijzondere roeping te begrijpen, te bewaren en met kracht en wijsheid te verdedigen, doordat zij de identiteit van het bijzondere charisma tegen iedere innerlijke en uiterlijke bedreiging beschermen.

De pauselijke clausuur

10. “De kloosters van monialen die volledig op het contemplatief leven gericht zijn, moeten de pauselijke clausuur onderhouden, namelijk overeenkomstig de normen door de Apostolische Stoel gegeven.”⁵⁵

Aangezien een vaste en bindende overgave aan God het best de vereniging van Christus met de Kerk, zijn bruid, tot uitdruk-

van Hosea: ‘... Ik neem u als mijn bruid, voor altijd, als mijn bruid, in recht en gerechtigheid, in goedheid en erbarming, als mijn bruid, in onverbrekelijke trouw: dan zult gij de Heer leren kennen’ (Hos 2, 21-22).”

17. Vgl. *Perfectae caritatis*, 12: “Zo roepen zij ... dat wonderlijke huwelijk voor de geest dat door God is gesticht en in de toekomstige wereld tot volledige openbaring moet komen, het huwelijk namelijk waardoor de Kerk Christus als haar enige Bruidegom heeft.”

18. Vgl. *Vita consecrata*, 59.

19. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, pastorale Constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd *Gaudium et spes*, 19: “De hoogste zingeving van de menselijke waardigheid is gelegen in de roeping van de mens tot gemeenschap met God”.

20. Vgl. *Vita consecrata*, 59; *Sacrosanctum Concilium*, 2.

21. Vgl. *Vita consecrata*, 34; *Mulieris dignitatem*, 20; *Venite scorsum*, IV.

Vervolg noten op blz. 11

king brengt, wordt door de pauselijke clausuur met haar bijzonder strenge vorm van afzondering van de wereld zeer goed de volledige overgave van de monialen aan Jezus Christus tot uitdrukking gebracht en verwezenlijkt. Zij is teken, bescherming en vorm⁵⁶ van het geheel contemplatieve leven, een volledige overgave – niet alleen wat de intentie betreft, maar ook met de inzet van heel de persoon – zodat Jezus werkelijk de Heer, het enige verlangen en de exclusieve gelukzaligheid van de moniale is, die vol verwachting en vol vreugde dat zij mag vooruitlopen op de aanschouwing van zijn gelaat, straalt.

De pauselijke clausuur betekent voor de monialen een erkenning van het bijzonder karakter van het geheel contemplatieve leven van de vrouw, dat op unieke wijze in het monnikwezen de spiritualiteit van de echtverbintenis met Christus ontwikkelt en daarmee teken en verwezenlijking van de exclusieve vereniging van de Kerk als bruid met haar Heer wordt.⁵⁷

Een werkelijke afzondering van de wereld, het zwijgen en de eenzaamheid brengen de integriteit en identiteit van het uitsluitend contemplatieve leven tot uitdrukking en beschermen deze, opdat het trouw is aan zijn bijzonder charisma en de gezonde tradities van het instituut.

Het leergezag van de Kerk heeft meermaals de noodzaak benadrukt trouw aan deze vorm van leven vast te houden, die voor de Kerk een bron van genade en heiligheid is.⁵⁸

11. Om als pauselijke clausuur te gelden moet het geheel contemplatieve leven uitsluitend en volledig op het verwerven van de eenheid met God in de contemplatie gericht zijn.

Een instituut geldt dan als geheel op het contemplatieve leven gericht, wanneer

a. zijn leden iedere innerlijke en uiterlijke

activiteit richten op een intensief, voortdurend zoeken naar eenheid met God;

b. het uiterlijke taken van direct apostolaat, ook al is dat in beperkte mate, evenals de fysieke deelname aan gebeurtenissen en diensten van de kerkgemeenschap uitsluit,⁵⁹ en daarom moet het dan ook niet gevraagd worden, omdat dat een anti-getuigenis van de ware deelname van de monialen aan het leven van de Kerk en hun authentieke zending zou blijken te zijn;

c. het de afzondering van de wereld op concrete en doeltreffende wijze⁶⁰ en niet alleen maar symbolisch tot stand brengt. Iedere aanpassing van de vorm van afzondering van de buitenwereld moet zo gebeuren “dat de materiële afzondering gegarandeerd blijft”,⁶¹ en vereist de goedkeuring van de Heilige Stoel.

De clausuur overeenkomstig de constituties

12. Kloosters van monialen die zich bekenen tot het contemplatieve leven, maar met de voorrang die zij geven aan de functie van verering van God, een apostolische of charitatieve activiteit verbinden, volgen niet de pauselijke clausuur.

Deze kloosters bewaren met zorg hun hoofdzakelijk of overwegend contemplatieve karakter, doordat zij zich op de eerste plaats toelagen op het gebed, de ascese en het vurig verlangen naar vorderingen in het geestelijk leven, het zorgvuldig vieren van de liturgie, het naleven van de regel en de discipline van de afzondering van de wereld. Zij leggen in hun constituties een clausuur vast die met hun bijzondere aard en de gezonde tradities overeenkomt.⁶²

De priorin kan in- en uitgaan naar eigen recht toestaan.

22. Vgl. Ambrosius, *De institutione virginis*, 24, in: *PL* 16, 326-327.

23. Vgl. *Vita consecrata*, 59.

24. Vgl. Benedictus, *Regel*, 72, 11: “Absoluut niets mag boven Christus gesteld worden”, in: *CSEL* 75, 5.163; Maximus Confessor, *Liber asceticus*, 43, in: *PG* 90, 953B: “Laten wij ons met geheel ons hart aan de Heer overgeven om Hem geheel op te nemen”; Johannes Paulus II, *Brief aan de karmelietessen bij gelegenheid van de 400ste sterfdag van de heilige Theresia van Avila* (31 mei 1982): “Ik twijfel er niet aan dat de karmelietessen van vandaag niet minder dan die van gisteren vol vreugde het doel van dat absolute nastreven om aan de ingrijpende eisen die uit een totale liefde tot Christus en een onvoorwaardelijke overgave aan de zending van de Kerk voortkomen, op passende wijze te voldoen.”

25. Vgl. Gregorius de Grote, *In Hiezechilem prophetam*, Liber II, homilie 8, 16, in: *CCL* 142, 348: “Wanneer iemand alles wat hij heeft, zijn hele leven, alles waarin hij vreugde vindt, aan God toewijdt, dan is dat een offer.

Vervolg noten op blz. 12

Wie zich echter uit de huidige wereld terugtrekt, en het goede doet waartoe hij in staat is, doet, die brengt ... een offer in de eenzaamheid."

26. *Perfectae caritatis*, 7.

27. Vgl. Augustinus, *Sermo* 339, 4, in: *PL* 38, 1481: "Niemand zou mij in de liefde voor die afzondering zonder beslemmingen kunnen overtreffen. Niets is beter, niets is aangenamer dan de goddelijke schat te onderzoeken zonder lawaai en drukte: dat is een aangename, dat is een goede zaak"; Guigo I, 'De commendatione solitariae vitae', *Consuetudines*, 80, 11, in: *PL* 153, 757-758, 11: "en gij zult het ermee eens zijn dat de lieflijkheid van het zingen van psalmen, de toeleg op de lezingen, de gloed van de gebeden, de diepgang van het mediteren, de geestvervoering van de contemplatie, het doopsel van tranen door niets anders dan door eenzaamheid bevorderd kan worden"; Eucherius van Lyon, 'De laude eremi', *Epistula ad Hilarium*, 3, in: *PL* 50, 702-703: "Ik kan derhalve de eenzaamheid terecht de onbeperkte tempel van onze God noemen: immers, van

Vervolg noten op blz. 13

De kloosters van monialen naar oude monastieke traditie

13. Kloosters van monialen van de eerbiedwaardige monastieke traditie,⁶³ die tot uitdrukking komt in verschillende vormen van contemplatief leven, nemen, wanneer zij zich met een geheel achter kloostermuren verborgen leven aan de verering van God wijden, de pauselijke clausuur in acht; wanneer zij tot welzijn van het Godsvolk met het contemplatieve leven een activiteit verbinden of in overeenstemming met de traditie van de orde vormen van uitgebreidere gastvrijheid in praktijk brengen, leggen zij hun clausuur in de constituties vast.⁶⁴

Ieder klooster, respectievelijk monastieke congregatie, volgt de pauselijke clausuur of legt de clausuur met in acht neming van de eigen aard vast in de constituties.

Voorschriften voor de pauselijke clausuur van monialen

Algemene principes

14. §1.

De aan monialen van het zuiver contemplatieve leven voorbehouden clausuur wordt pauselijke clausuur genoemd, omdat de voorschriften die deze regelen, ook door de Heilige Stoel gesanctioneerd moeten worden, wanneer het voorschriften betreft die in de constituties en in de andere wetsteksten van het instituut (statuten, directoria enz.) vastgelegd dienen te worden.⁶⁵

Wat de verscheidenheid van instituten die geheel op het contemplatieve leven gericht zijn, en hun tradities betreft, worden er enkele mogelijkheden voor afzondering van de wereld aan het privaatrecht overgelaten en deze moeten door de Apostolische Stoel goedgekeurd worden.

Het eigen recht kan ook strengere voorschriften voor clausuur vastleggen.

De reikwijdte van de clausuur

§2.

De wet van de pauselijke clausuur geldt voor het verblijf en alle aan monialen voorbehouden ruimten binnens- en buitenshuis. De manier waarop het kloostergebouw, het koor, de spreekkamer en alle aan de monialen voorbehouden ruimtes van de wereld afgezonderd zijn, moet materieel en effectief, niet alleen maar symbolisch of 'neutraal' zijn; deze dient vastgelegd te worden in de constituties en in de aanvullende wetsteksten, waarbij zowel met de plaats, als met de verschillende tradities van de afzonderlijke instituten en kloosters rekening gehouden moet worden.

De deelname van gelovigen aan de diensten staat het de monialen niet toe de clausuur te verlaten, noch de gelovigen het koor van de monialen te betreden; eventuele gasten mogen niet binnen de clausuur van het klooster toegelaten worden.

Clausuurplicht

§3.

a. Op grond van de clausuurwet moeten de monialen, de novicen en de postulanten binnen de clausuur van het klooster leven; behalve in door het recht voorgeschreven gevallen is het hun niet geoorloofd deze te verlaten, noch is het iemand geoorloofd het gebied waarvoor de clausuur van het klooster geldt, te betreden, behalve in gevallen waarin de wet voorziet.

§3.

b. De voorschriften inzake de afzondering van de wereld van de externe monialen worden door het eigen recht vastgelegd.

§4.

c. De clausuurwet houdt voor monialen en vreemden een zware gewetensverplichting in.

Het verlaten en betreden van de clausuur

15. Voor toestemming om de clausuur te betreden of te verlaten moet altijd een geoorloofde en zwaarwegende reden en een werkelijke noodzaak van de kant van de monialen of het klooster aanwezig zijn:⁶⁶ dit is een vereiste om de voor het geheel contemplatieve leven gevraagde voorwaarden en aan de kant van de monialen de consequentie van de keuze van hun roeping te beschermen.

Het gebruik het betreden of verlaten van de clausuur in een boek aan te tekenen kan naar het oordeel van het kloosterkapittel gehandhaafd blijven en ook als een bijdrage gezien worden aan de kennis van het leven en geschiedenis van het klooster.

16. §1.

Het is de taak van de priorin de clausuur direct te beschermen, die concrete voorwaarden voor de afzondering te garanderen en binnen het klooster door zwijgen, inkeer en gebed de liefde te bevorderen.

Zij beslist over de mogelijkheid de clausuur te betreden of te verlaten en beoordeelt met bezonnenheid en onderscheidingsvermogen de noodzaak daartoe in het licht van de geheel op de contemplatieve gerichte roeping in overeenstemming met de voorschriften van onderhavig document en de constituties.

§2.

De gehele gemeenschap is moreel verplicht de pauselijke clausuur te beschermen, te bevorderen en na te komen, opdat secundaire of subjectieve beweegredenen niet het doel dat de afzondering van de wereld stelt, gaan overheersen.

17. §1.

Het verlaten van de clausuur wordt behoudens bijzondere indulten van de Heilige Stoel of in het geval van zeer ernstig en

dreigend gevaar door de priorin in de gewone gevallen toegestaan die de gezondheid van de monialen, de verpleging van zieke monialen, het uitoefenen van burgerrechten en die behoeften van het klooster betreffen waarin op geen andere wijze voorzien kan worden.

§2.

In het geval van een andere terechte en zwaarwegende reden kan de priorin met toestemming van haar raad of kloosterkapittel overeenkomstig het voorschrift van de constituties het verlaten van de clausuur toestaan voor de tijd die werkelijk nodig is, echter hoogstens voor één week. Mocht het verblijf buiten het klooster verder tot een tijd van drie maanden verlengd moeten worden, dan zal de priorin de diocesane bisschop⁶⁷ of de ordeoverste – indien die er is – om toestemming vragen. Wanneer de afwezigheid langer dan drie maanden duurt, moet, afgezien van medische gronden, verlof van de Heilige Stoel verkregen worden.

De priorin zal dit voorschrift ook gebruiken om, wanneer het nodig mocht zijn, toe te staan dat men de clausuur verlaat voor het deelnemen aan door de kloosters georganiseerde cursussen op het gebied van religieuze vorming.⁶⁸

Men lette erop dat het voorschrift van can. 665, §1 over het verblijf buiten het instituut niet de monialen betreft.

§3.

Wanneer het nodig mocht zijn dat novicen of geprofesten voor een deel van hun vorming naar een ander klooster van de orde gezonden moeten worden,⁶⁹ zal de priorin, eveneens in het geval van voorlopige of definitieve verhuizing⁷⁰ naar andere kloosters van de orde, na de raad of het kloosterkapittel geraadpleegd te hebben, overeenkomstig het voorschrift van de constituties haar toestemming geven.

wie men zeker weet dat hij in stilte woont, die zal zeker vreugde vinden in de afzondering.”

28. Vgl. Basilius de Grote, Liber *De virginitate*, 49, in: PG 30, 765C: “De ziel van een maagd moet dus een kalme zee zijn ... niet in beroering gebracht door woorden die van buiten het gehoor binnendringen, noch door beelden die de blik treffen, ... opdat zij, wanneer zij zowel haar eigen gestalte als de schoonheid van de bruidegom als in een zeer zuivere spiegel ziet, van een steeds echtere liefde voor hem vervuld wordt.”

29. Vgl. Johannes van het Kruis, *Opgang naar de berg Karmel*, 2, 5, 6.

30. Gregorius van Nazianze, *Gedichten*, 1, 2, 1, 20, in: PG, 523-524.

31. *Toespraak tot de monialen* (Loreto), 3.

32. Vgl. Bonaventura, *Ter ere van de heilige Agnes, maagd en martelares*, *Sermo* 1, in: *Opera Omnia* IX, 504b: “Wanneer een mens proeft, hoe zoet de Heer is, trekt hij zich terug uit uiterlijke bezigheden; dan treedt hij in zijn hart binnen en bereidt zich

Vervolg noten op blz. 14

geheel voor op de aanschouwing van God, die geheel op de eeuwige heerlijkheid gericht is; dan begint hij te stralen en wordt door de eeuwige glans omgeven. Als de ziel deze onvergankelijk Schone zou zijn, zouden alle banden van deze wereld haar niet meer van Hem af kunnen houden.”

33. Vgl. *De beschouwende dimensie van het religieuze leven*, 26; Congregatie voor de Instituten van het Gewijde Leven en de Sociëteiten van het Apostolisch Leven, *Religieus leven in gemeenschap* (2 februari 1994), 59: “De gemeenschap die helemaal gericht is op contemplatie (die Christus op de berg laat zien) richt zich op de dubbele gemeenschap met God en tussen haar leden onderling. Haar apostolische vruchtbaarheid is reëel, maar blijft grotendeels verborgen in het mysterie”; Johannes Paulus II, *Toespraak tot de clerus, leden van ordes en monialen* (Chiavari, 18 september 1998), 4: “En nu richt ik nog een enkel woord tot u, lieve monialen, daar u toch het teken bent van de exclusieve vereniging van de Kerk als bruid met haar boven alles geliefde Heer. U wordt door

Vervolg noten op blz. 15

18. §1.

Het betreden van de clausuur is behoudens een bijzonder indult van de Heilige Stoel toegestaan:

– aan kardinalen die begeleidende personen kunnen meenemen; de nuntii en apostolisch gedelegeerden op plaatsen die vallen onder hun jurisdictie; de visitator tijdens zijn canonieke visitatie; de diocesane bisschop of de ordeoverste om een juiste reden.

§2.

Met verlof van de priorin:

- aan een priester om zieken de sacramenten toe te dienen, degenen die aan een langdurige of ernstige ziekte lijden, bij te staan en, wanneer het opportuun is, soms voor hen de heilige mis te vieren; eventueel voor liturgische processies en begrafenissen;
- aan hen wier werk of bevoegdheden voor medische bijstand van de monialen of voor de zorg voor dagelijkse behoeften van het klooster noodzakelijk zijn;
- aan eigen aspiranten en monialen op doorreis, wanneer daarin door het eigen recht voorzien is.

Bijeenkomsten van monialen

19. Na voorafgaande toestemming door de Heilige Stoel kunnen bijeenkomsten van monialen van hetzelfde contemplatieve instituut binnen dezelfde natie of regio gehouden worden die door een echte behoefte aan gemeenschappelijke reflectie gegrond zijn, vooropgesteld dat de monialen vrij daarin toestemmen en het niet te vaak voorkomt. Indien mogelijk, moeten deze bijeenkomsten in een klooster van de orde gehouden worden.

De tot federaties aaneengesloten kloosters bepalen de afstand en modaliteiten van hun bijeenkomsten op het niveau van de federatie in hun statuten met inachtneming van de geest en de eisen van het geheel

contemplatieve leven.

De sociale communicatiemiddelen

20. De voorschriften met betrekking tot de sociale communicatiemiddelen in al hun huidige veelsoortigheid hebben ten doel de inkeer te beschermen: men kan immers aan het contemplatieve zwijgen afbreuk doen, wanneer men de clausuur met geluiden, berichten en woorden vult.

Van deze media dient derhalve met mate gebruik gemaakt te worden en de nodige onderscheiding dient hierbij betracht te worden,⁷¹ niet alleen wat de inhoud betreft, maar ook met betrekking tot de massa informatie en de aard van de communicatie. Men moet bedenken dat zich dit alles bij mensen die aan de innerlijke stilte gewoon zijn, een sterkere uitwerking heeft op hun gevoelens en emoties en de inkeer bemoeilijkt.

Het gebruik van radio en televisie kan onder bijzondere omstandigheden die een religieus karakter hebben, toegestaan worden.

Het eventueel gebruik van andere communicatiemiddelen, zoals fax, mobilofoon, internet kan om redenen van informatie of werk met omzichtigheid en onderscheidingsvermogen overeenkomstig de beslissingen van het kloosterkapittel aan het klooster tot gemeenschappelijk nut toegestaan worden.

De monialen dienen de passende informatie over Kerk en wereld niet door een verscheidenheid aan berichten te verwerken, maar door het vermogen het wezenlijke in het licht van God te verstaan om het in het geheel met het hart van Christus in overeenstemming te brengen.

De bewaking van de clausuur

21. De diocesane bisschop of de ordeoverste dient over het in acht nemen van de clausuur in de aan hun hoede toevertrouwde kloosters te waken, deze te verdedigen, in zoverre het hun taak is, en de priorin die voor de directe bescherming verantwoordelijk is, behulpzaam te zijn.

De diocesane bisschop of de ordeoverste grijpen gewoonlijk niet in bij het verlenen van dispensaties van de clausuur, maar slechts in bijzondere gevallen overeenkomstig de onderhavige instructie.

De visitator moet gedurende de visitatie het in acht nemen van de clausuurvoorschriften en van de geest van afzondering van de wereld controleren.

Op grond van de hoogachting die de Kerk voor hun roeping heeft, bemoedigt zij de monialen aan het leven in de clausuur trouw te blijven door de geest en de discipline van het klooster met verantwoordelijkheid te beleven om in de gemeenschap een vruchtbare en volkomen gerichtheid op de contemplatie van de Drie-ene God te bevorderen.

Deel III Volharding en trouw

De vorming

22. De vorming van de monialen is erop gericht de persoon voor te bereiden op de volledige overgave aan God in navolging van Christus,⁷² zoals het beantwoordt aan de uitsluitend op contemplatie gerichte vorm van leven, die de bijzondere zending van de monialen in de Kerk eigen is.

De vorming moet de persoon in zijn diepste wezen raken met het doel deze in een proces van steeds verder gaande eenwording met Jezus Christus en zijn overgave aan de Vader te laten rijpen. De hieraan

eigen methode moet derhalve een karakter van volledigheid krijgen en tot uitdrukking brengen,⁷³ doordat zij tot de wijsheid van het hart opvoedt.⁷⁴ Het is duidelijk dat deze vorming juist vanwege het streven naar de omvorming van de hele persoon nooit een einde kent.

De bijzondere eisen van de vorming van de monialen die geroepen zijn tot een geheel op contemplatie gericht leven, zijn uiteengezet in de instructie *Potissimum institutioni* (IV, 72-85).

De vorming van de contemplatieve monialen is op de eerste plaats een vorming tot geloven, "het fundament en de aanvang van echte contemplatie".⁷⁵ Immers, met de hulp van het geloof leert men de voortdurende tegenwoordigheid van God te herkennen om in liefde zich bij zijn geheim van de gemeenschap aan te sluiten.

De vernieuwing van het contemplatieve leven is grotendeels afhankelijk van de vorming van de individuele monialen en de gehele gemeenschap, opdat zij tot de verwezenlijking van het goddelijk plan komen door zich hun charisma eigen te maken.

23. Een bijzondere betekenis krijgt daarom het door het bijzonder charisma geïnspireerde vormingsprogramma dat met een duidelijk onderscheid allereerst de beginjaren tot aan de plechtige gelofte of eeuwige professie en vervolgens de jaren daarna omvat, die het volharden in trouw voor het hele leven dienen te garanderen. Hiertoe dienen de orden die de clausuur kennen, voor het opstellen van een overeenkomstige 'ratio formationis' (vormingsprogramma) te zorgen,⁷⁶ die onder het eigen recht dient te vallen, nadat zij na voorafgaand besluit door het kloosterkapittel aan de Heilige Stoel voorgelegd is.

De context van de culturen van onze tijd impliceert voor de instituten van beschouwend leven met het oog op de voor-

een onweersaanbare aantrekkingskracht gedreven, die u tot God trekt, het exclusieve doel van elk van uw gevoelens en ieder van uw handelingen. Het contemplatief verzonken zijn in de schoonheid van God is tot uw erfgoed geworden, tot uw levensprogramma, tot uw aanwezigheid in de Kerk."

34. Vgl. *Lumen gentium* 4: "Aldus verschijnt de gehele Kerk als 'het verenigde volk dat deel heeft aan de eenheid van Vader, Zoon en Heilige Geest'", vgl. Cyprianus, *De Dominica Oratione*, 23, in: *PL* 4, 536.

35. Vgl. *Vita consecrata*, 46; *Religicus leven in gemeenschap*, 10: "Het broederlijk leven in gemeenschap in een klooster is geroepen een levend teken te zijn van het mysterie dat de Kerk is."

36. Vgl. *Vita consecrata*, 42.

37. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over de missieactiviteit van de Kerk *Ad gentes divinitus*, 2.

38. Vgl. *Vita consecrata*, 72; Johannes Paulus II, Encycliek *Redemptoris missio* (7 december 1990), 23.

Vervolg noten op blz. 16

39. Vgl. *Perfectae caritatis*, 7; *Vita consecrata*, 8; 59.

40. Vgl. *Katechismus van de Katholieke Kerk*, 953; Clara van Assisi, *Brief aan Agnes van Praag*, 8, in: *Geschriften*, in: sc 325, 102: "En om het met de woorden van de apostel te zeggen: 'Ik houd u voor een medewerker van God zelf en voor een steun van de zwakke en wankelende leden van zijn onuitsprekelijk lichaam.'"

41. *Cántico espiritual*, 29, 2; vgl. Johannes Paulus II, *homilie* in de St. Pieter (30 november 1997): "In het bijzonder verzoek ik de monialen door hun voortdurend gebed van de aanbidding en contemplatie van het geheim van het kruis en de verrijzenis het eigenlijke hart van de zending te zijn."

42. *Manuscript B*, 3v.

43. *Aan de monialen van Afrika*, 2; vgl. *Ad gentes*, 40: "De instituten van het contemplatieve leven zijn door hun gebeden, werken van boetvaardigheid en beproevingsen van het grootste belang voor de bekering van de zielen, daar God het is die op hun gebed arbeiders

Vervolg noten op blz. 17

bereiding een niveau dat aan de waarde en de eisen van deze gewijde levensstaat aangepast is. Daarom verlangen de kloosters van de kandidaten vóór de toelating tot het noviciaat een graad van persoonlijke en affectieve, menselijke en geestelijke rijpheid die hen ertoe in staat stelt het wezen te begrijpen van een vorm van leven die geheel op de contemplatie in de clausuur gericht is, en hieraan trouw te blijven. De verplichtingen van het kloosterleven moeten aan de individuele kandidaten goed bekend zijn; zij moeten in de eerste periode van de vorming en niet pas na het afleggen van de plechtige of eeuwige geloften hiermee instemmen.⁷⁷

De studie van Gods woord, de overlevering van de kerkvaders, de documenten van het leergezag, de liturgie, de spiritualiteit en de theologie moet de basis van het studieprogramma van de vorming zijn met het doel de in de christelijke openbaring vervatte principes voor de kennis van Gods geheim aan te bieden "door alle in het mysterie van Christus besloten waarheid in het licht van het geloof te onderzoeken".⁷⁸

Het contemplatieve leven moet onophoudelijk uit het geheim van God putten, en daarom is het van wezenlijk belang de monialen voor een persoonlijke en gemeenschappelijke vorming de principes en de methode aan te reiken die vaststaan en niet aan toevallige ervaringen overgelaten worden.

24. De algemene norm is dat de gehele cyclus van de vorming aan het begin en in de latere jaren binnen het klooster gerealiseerd wordt. Het ontbreken van externe activiteiten en de stabiliteit van de leden maakt het mogelijk trapsgewijs en met grotere deelname de verschillende onderdelen van de vorming te doorlopen. In het eigen klooster groeit en rijpt de moniale in het geestelijk leven en verkrijgt de genade van

de contemplatie. De vorming in het eigen klooster heeft ook het voordeel dat daardoor de harmonie in de gehele gemeenschap bevordert wordt. Bovendien is het klooster met zijn karakteristieke omgeving en levensritme de meest geëigende plaats om de weg van de vorming af te leggen,⁷⁹ aangezien de dagelijkse spijs van de eucharistie, de liturgie, de *lectio divina*, de verering van Maria, de ascese en het werk, het beoefenen van de zusterlijke liefde, evenals de ervaring van eenzaamheid en zwijgen wezenlijke ogenblikken en factoren zijn met het oog op de vorming tot het contemplatieve leven.

De priorin van een klooster moet als eerst verantwoordelijke voor de vorming⁸⁰ zorg dragen voor een passende vorming van de kandidaten in het begin. Zij dient ook een voortdurend verdere vorming van de monialen daardoor te bevorderen dat zij hun leert zich te voeden met het geheim van God, die zichzelf onophoudelijk schenkt in de liturgie en in de verschillende ogenblikken van het monastieke leven. Bovendien dient de priorin de monialen de juiste middelen aan te reiken voor de vorming op geestelijk en leerstellig gebied en hen aan te sporen tot een voortdurende groei, zoals het de trouw aan het steeds weer nieuwe geschenk van de goddelijke roeping verlangt.

De vorming is een recht en een plicht van ieder klooster, dat ook gebruik kan maken van de medewerking van externe personen, vooral van het instituut waarbij het eventueel aangesloten is. Wanneer dit het geval is, zal de priorin deelname aan die cursussen op afstand kunnen toestaan die betrekking hebben op de stof van het programma van de vorming.

Wanneer een klooster op eigen kracht aan deze opgave niet kan beantwoorden, kunnen enkele onderdelen van het onderwijs gemeenschappelijk georganiseerd worden in een van de kloosters van hetzelfde

instituut of gewoonlijk in dezelfde omgeving. De deelnemende kloosters bepalen daarvoor de voorwaarden, de frequentie en duur en wel zo dat de fundamentele vereisten van de contemplatieve roeping tot het leven in clausuur en de richtlijnen van de eigen 'ratio formationis' nagekomen worden. De clausuurvoorschriften gelden ook voor het verlaten van de clausuur voor doeleinden van vorming.⁸¹

Het bezoeken van vormingscursussen mag uiteraard de systematische en trapsge- wijze vorming in de eigen gemeenschap niet vervangen.

Ieder klooster moet in feite kunnen bouwen aan zijn eigen vitaliteit en toekomst. Derhalve is het noodzakelijk dat het vooral op het vlak van de vorming zelfstandig wordt; deze mag immers niet alleen maar gericht zijn op enkele leden, maar dient de gehele gemeenschap erbij te betrekken om zo een plaats te worden van vurig nage- streefde vooruitgang en geestelijke groei.

De autonomie van het klooster

25. De Kerk kent ieder klooster 'sui iuris' een passende juridische autonomie in leven en leiding toe, krachtens welk het in de Kerk zijn eigen ordening en zijn eigen erfgoed ongeschonden kan bewaren.⁸²

De autonomie begunstigt de stabiliteit van leven en de innerlijke eenheid van iedere gemeenschap, doordat zij de beste voorwaarden voor het beoefenen van de contemplatie garandeert.

Deze autonomie is een recht van het klooster, dat overeenkomstig zijn aard autonoom is: daardoor kan zij niet door ingrijpen van buiten beperkt of beknut worden. Autonomie betekent echter niet onafhankelijkheid van het kerkelijk gezag, maar zij is gepast, terecht en opportuun met het oog op de bescherming van het karakter en de identiteit van een klooster waarvan de

vorm van leven geheel op de contemplatie gericht is.

Het is de taak van de plaatselijke ordinaris deze autonomie te handhaven en te beschermen.⁸³

In de aan hun toezicht toevertrouwde kloosters oefent de diocesane bisschop⁸⁴ of de ordeoverste, indien die er is, hun opdracht uit overeenkomstig de wetten van de Kerk en de constituties. Deze dienen aan te geven wat hun verantwoordelijkheid is, in het bijzonder waar het het voorzitterschap bij verkiezingen, de visitatie en het beheer van de goederen betreft.

Zodra de kloosters autonoom en van elkaar onafhankelijk zijn, behoeft iedere vorm van coördinatie met het oog op het gemeenschappelijk welzijn de toestemming van de kloosters zelf en de goedkeuring door de Heilige Stoel.

De betrekkingen met instituten van mannen

26. De heilige Geest heeft in de loop der eeuwen in de Kerk ordefamilies voortgebracht, bestaande uit takken die in dezelfde spiritualiteit verenigd zijn, maar van elkaar en vaak in vorm van leven verschillen.

Vrouwenkloosters hebben tot de daarmee overeenkomende instituten van mannen verschillende betrekkingen die op verschillende manieren concreet vorm gekregen hebben.

Een betrekking tussen de kloosters en het daarmee overeenkomende instituut van mannen kan met behoud van de kloosterdiscipline het groeien in de gemeenschappelijke spiritualiteit bevorderen. In dit licht heeft de aansluiting van kloosters bij een instituut van mannen – met inachtneming van de juridische autonomie die ieder eigen is – ten doel in de kloosters zelf de oorspronkelijke geest van de ordefamilie te bewaren om deze in een uitsluitend contem-

stuurt om te oog- sten (vgl. Mt 9,38), het hart van de niet-christenen ontvankelijk maakt om naar het evangelie te luisteren (vgl. Hnd 16,14) en het woord van het heil in hun hart wasdom geeft (vgl. 1Kor. 3,7)."

44. Vgl. Jordanus van Saksen, *Brief IV aan de zalige Diana d'Andolò*: "Wat je in je eigen stilte volbrengt, volbreng ik door van plaats tot plaats te trekken: dat alles doen wij uit liefde tot Hem. Hij is ons enige doel."

45. *Toespraak tot de monialen* (Loreto), 4.

46. Vgl. Irenaeus, *Adversus haereses*, 4, 20, 8v, in: PG 7, 1037: "De profeten deden hun profetiën immers niet slechts in gesproken woorden, maar ook door contemplatie en gesprekken met God en door de handelingen die zij verrichtten overeenkomstig hetgeen de Geest hun ingaf."

47. *Vita consecrata*, 59.

48. *T.a.p.*

49. Vgl. *Ad gentes*, 18.

Vervolg noten op blz. 18

platieve dimensie te belichamen.

Het met een instituut voor mannen verbonden klooster behoudt zijn eigen levenswijze en bestuur.⁸⁵ Daarom dient het bepalen van de op het geestelijke welzijn gerichte rechten en plichten de daadwerkelijke autonomie van het klooster te beschermen.

Overeenkomstig de nieuwe visie en het nieuwe perspectief, van waaruit de Kerk heden ten dage de rol en de aanwezigheid van de vrouw ziet, is het noodzakelijk die vorm van juridische bescherming van de kant van mannenorden en ordeoversten – indien nog voor handen – te overwinnen die de autonomie van kloosters van monialen inderdaad beperken.

Mannelijke oversten dienen hun taak in een geest van samenwerking en deemoedige dienstbaarheid te vervullen door iedere onrechtmatige vorm van onderwerping aan hen te vermijden, opdat de monialen in vrijheid van geest en met verantwoordelijkheidsgevoel beslissen over wat hun religieus leven aangaat.

Deel IV Associaties en federaties

27. Associaties en federaties tussen kloosters zijn organismen gericht op onderlinge hulp en samenwerking om de roeping in de Kerk op de juiste wijze te kunnen verwezenlijken. Het hoofddoel hiervan is derhalve de waarden van het contemplatieve leven van de kloosters die tot een dergelijke federatie behoren, te beschermen en te bevorderen.⁸⁶

Dergelijke organismen dienen vooral daar bevorderd te worden waar geen enkele andere effectieve vormen van coördinatie en hulp bestaan en de gemeenschappen zich daarom niet in staat zouden kunnen zien een antwoord te geven op de meest uiteenlopende fundamentele behoeften.

De voorschriften die in dit document

betrekking hebben op federaties, gelden ook voor associaties, waarbij hun juridische structuur en statuten in acht genomen moeten worden.

De oprichting van iedere soort van associaties, federaties, respectievelijk confederaties van kloosters van monialen is voorbehouden aan de Apostolische Stoel; tot zijn bevoegdheid behoort het ook de statuten hiervan goed te keuren, het nodige toezicht en gezag uit te oefenen⁸⁷ en kloosters aan bepaalde associaties toe te voegen of deze ervan te scheiden.

De beslissing zich daarbij aan te sluiten of niet hangt af van de individuele communiteit, waarvan de vrijheid gerespecteerd moet worden.

28. Daar de federatie ten dienste van het klooster staat, moet zij de juridische autonomie ervan respecteren; zij bezit geen bestuursbevoegdheid ten aanzien van het klooster en kan derhalve over niets wat het klooster betreft, beslissen; zij vertegenwoordigt de orde niet.

De tot een federatie verenigde kloosters beleven hun zusterlijke gemeenschap onder elkaar, zoals het aan hun kloosterroeping beantwoordt, niet door een overvloed aan vergaderingen en gemeenschappelijke ervaringen, maar in wederzijdse ondersteuning en alerte samenwerking in het verlenen van hulp, waarbij ieder in de mate van zijn mogelijkheden en met inachtneming van de autonomie zijn bijdrage levert.

In een geest van dienstbaarheid, zoals die met het evangelie overeenkomt, stellen de federaties zich ten doel een antwoord te geven op de concrete en reële behoeften van de gemeenschappen door hun overgave aan het uitsluitend zoeken naar God, het zich houden aan de regel en de dynamiek van de innerlijke eenheid te bevorderen.

De hulp die de federaties kunnen bieden voor de oplossing van gemeenschappelijke

50. Vgl. *Lumen gentium*, 45; Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het herderlijk ambt van de bisschoppen in de Kerk *Christus Dominus*, 15; *cc*, can. 586, §2.

51. Vgl. Congregatie voor Religieuze en Seculiere Instituten en Congregatie voor de Bisschoppen, directieven *Mutuae Relationes* (14 mei 1978), 25; *De beschouwende dimensie van het religieuze leven*, 26.

52. *Lumen gentium*, 46.

53. Vgl. *Venite seorsum*, VII.

54. Vgl. Johannes Paulus II, Boodschap *Het gebed steun en voedsel van het gewijde religieuze leven* aan de voltallige vergadering van de Congregatie voor de Religieuze en de Seculiere Instituten (7 maart 1980), 3: "Het opgeven van het slot zou het niet vervullen betekenen van wat specifiek is in een van de vormen van religieus leven waardoor de Kerk tegenover de wereld de voorrang tot uitdrukking brengt van de beschouwing boven de actie, van wat eeuwig is boven wat tijdelijk is."

Vervolg noten op blz. 19

problemen, betreffen vooral de gepaste vernieuwing en ook de reorganisatie van de kloosters, de eerste en verdere vorming en de wederzijdse economische ondersteuning.⁸⁸

De voorwaarden voor samenwerking tussen de kloosters en de federatie worden door de vergadering van priorinnen voorgesteld en bepaald; deze voorwaarden preciseren de taken die de federatie tot nut en hulp van de kloosters dient te vervullen.

Gewoonlijk benoemt de Heilige Stoel een lid van een orde als assistent, aan wie hij in bijzondere gevallen of, wanneer hij dat noodzakelijk acht, enkele bevoegdheden en opdrachten kan delegeren. Tot de taken van de assistent behoort het ervoor te zorgen dat in de federatie de authentieke geest van het geheel op contemplatie gericht leven van de orde gehandhaafd blijft en vermeerderd wordt, in een geest van dienstbaarheid mee te helpen bij de leiding van de federatie evenals bij de belangrijkste economische problemen en tot een solide vorming van de novicen en geproefste leden bij te dragen.

De vorming

29. De dienst die de federatie bij de vorming kan bieden, heeft een subsidiair karakter.⁸⁹ De tot een federatie verenigde kloosters dienen een 'ratio formationis' op te stellen die concrete bepalingen⁹⁰ inzake de toepassing ervan dient te bevatten en tot het eigen recht van het klooster moet behoren, nadat zij na een voorafgaand besluit door het kloosterkapittel aan de Heilige Stoel voorgelegd is.

Ieder klooster heeft van rechtswege zijn noviciaat. De federatie kan echter, ook al dient centralisme vermeden te worden, een noviciaat en andere programma's op het gebied van de vorming inrichten voor kloosters die, omdat er gebrek is aan kandi-

daten, docenten of anderszins, op eigen kracht deze taak niet kunnen vervullen en van een dergelijk aanbod vrij gebruik willen maken; deze programma's op het gebied van de vorming, die in de 'ratio formationis' bepaald zijn, dienen in een klooster, gewoonlijk van de federatie, gegeven te worden,⁹¹ waarbij de fundamentele vereisten van het contemplatieve leven in clausuur in acht genomen dienen te worden.

De federaties streven voor de gemeenschappen naar een trapsgewijze onafhankelijkheid, vooral wat de permanente verdere vorming betreft, die een inzet op geestelijk gebied en de verplichting tot een niet slechts incidentele, maar voortdurende studie impliceert, waardoor in de kloosters de ontwikkeling van een contemplatieve cultuur en geesteshouding bevorderd wordt.

Vernieuwing en hulp voor kloosters

30. De federaties kunnen effectief samenwerken om de kloosters daardoor nieuwe kracht te geven dat zij de impuls tot roeping in verband met de wezenlijke elementen van hun spiritualiteit in de geheel contemplatieve dimensie van de vorm van leven vernieuwen en tot een enthousiaste observantie van de regel en de constituties aansporen.

De kloosters van een federatie zijn tot wederzijdse hulp verplicht, die bij werkelijke noodzaak en om instabiliteit te vermijden ook de uitwisseling van monialen kan impliceren.⁹²

Het is de taak van de individuele gemeenschappen over een vraag om hulp en het antwoord daarop te beslissen binnen het kader van de mogelijkheden.

De kloosters die niet meer in staat zijn het regulaire leven te garanderen of die zich in een bijzonder moeilijke positie bevinden, kunnen zich tot de voorzitter en haar raad wenden met het verzoek naar een passende

55. *CIC*, can. 667, §3; vgl. *Venite seorsum, Normen voor het pauselijk slot der monialen*, 1.

56. Vgl. *Ecclesiae sanctae*, II, 30.

57. Vgl. *Venite seorsum*, IV.

58. Vgl. *Perfectae caritatis*, 7; *Vita consecrata*, 8; 59; Johannes Paulus II, *Toespraak tot de monialen* (Lisieux, 2 juni 1980), 4: "Bemint uw afzondering van de wereld, die geheel te vergelijken is met de eenzaamheid in de woestijn in de bijbel. Hoe paradoxaal het ook klinkt, deze eenzame plaats is niet leeg. Daar spreekt de Heer tot uw hart en verbindt u nauw met zijn heilswerk"; *De beschouwende dimensie van het religieuze leven*, 29.

59. Vgl. *CIC*, can. 674.

60. Vgl. Johannes Paulus II, *Toespraak tot de monialen* (Bologna, 29 september 1997), 4: "Uw leven dat met zijn concreet en effectief tot uitdrukking gebrachte afzondering van de wereld het primaat van God verkondigt, houdt voortdurend de voorrang van de

Vervolg noten op blz. 20

contemplatie boven het handelen, van het eeuwige boven het tijdelijke levend.”

61. Vgl. *Ecclesiae sanctae*, II, 31.

62. Vgl. *CIC*, can. 667, §3.

63. Vgl. *Perfectae caritatis*, 9; *Vita consecrata*, 6.

64. Vgl. *CIC*, can. 667, §3.

65. Vgl. *Perfectae caritatis*, 16; *Venit seorsum, Normen voor het pauselijk slot der monialen*, 1; 9.

66. Vgl. *Vita consecrata*, 59.

67. Vgl. *CIC*, can. 667, §4.

68. Vgl. *Potissimum institutioni*, IV, 81; 82.

69. Vgl. *t.a.p.*

70. Wanneer het een definitieve verhuizing van monialen met een eeuwige of plechtige professie betreft, moeten de voorschriften van can. 684, §3 in acht genomen worden.

71. Vgl. *CIC*, can. 666: “Bij het gebruik van de sociale communicatiemiddelen dient de nodige onderscheiding in acht genomen worden.”

72. Vgl. *Vita consecrata*, 65.

Vervolg noten op blz. 21

oplossing te zoeken.

Mocht er een gemeenschap zijn waar de voorwaarden niet meer voorhanden zijn om vrij, autonoom en verantwoordelijk te handelen, dan dient de voorzitter de diocesane bisschop en, indien hij er is, de ordeoverste hiervan in kennis te stellen en dit aan de Heilige Stoel voor te leggen.⁹³

Slot

31. Met deze instructie wil men de hoge achtung van de Kerk voor het geheel op contemplatie gerichte leven van monialen bevestigen. Bovendien brengt de Kerk haar zorg tot uitdrukking voor het handhaven van de authenticiteit van deze vorm van leven “opdat de wereld niet verstoken blijft van een straal van goddelijke schoonheid die de weg van het mensenleven verlicht”.⁹⁴

Mogen de woorden van zegening die de Heilige Vader Johannes Paulus II gesproken heeft, alle contemplatieve monialen sterken en bemoedigen. “Zoals de apostelen in de zaal van het laatste avondmaal met Maria en andere vrouwen in gebed bijeen van de heilige Geest vervuld werden (vgl. Hnd 1,14), zo rekent heden ten dage de gemeenschap van de gelovigen erop ook dankzij uw gebed een nieuwe Pinksteren te mogen

ervaren door een effectiever getuigenis voor het evangelie op de drempel van het derde millennium. Geachte zusters, ik beveel uw gemeenschappen en ieder van u, evenals allen die ernaar streven uw geestelijke ervaring te delen, aan Maria, de trouwe Maagd en Godgewijde woonstede, aan. Moge de Moeder van de Heer bereiken dat uit elk van uw kloosters opnieuw een straal in de wereld schijnt van dat licht dat als Woord vlees werd en onder ons woonde.”⁹⁵

Op 1 mei 1999 heeft paus Johannes Paulus II het onderhavige document van de Congregatie voor de Instituten van het Gewijde Leven en de Sociëteiten van het Apostolisch Leven goedgekeurd en toestemming gegeven tot publicatie.

Uit het Vaticaan, 13 mei 1999, op het hoogfeest van de Hemelvaart van de Heer

EDUARDO CARD. MARTÍNEZ SOMALO
prefect

PIERGIORGIO SILVANO NESTI
secretaris

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers

73. Vgl. *t.a.p.*

74. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over de priesteropleiding *Optatum totius*, 16, noot 32; H. Bonaventura, *Itinerarium mentis in Deum*, Prol., 4, in: *Opera Omnia*, V (Quaracchi 1891), 296: "Niemand gelove, dat voor hem voldoende is lezing zonder zalving, beschouwing zonder devotie, nasporing zonder bewondering, rondkijken zonder juichen, toeleg zonder vroomheid, wetenschap zonder liefde, intelligentie zonder nederigheid, studie zonder de goddelijke genade, een spiegel zonder wijsheid van godswege geïnspireerd."

75. *Potissimum institutioni*, 74.

76. Vgl. *Vita consecrata*, 68; *Potissimum institutioni*, 8.

77. Vgl. Johannes Paulus II, *Toespraak bij een algemene audiëntie* (4 januari 1995), 8: "De contemplatieven verplichten zich tot een zo hoge graad van persoonlijke overgave dat daarvoor een bijzondere roeping gevraagd wordt die vóór de toelating of het afleggen van de eeuwige gelofte onderzocht moet worden."

78. *Dei verbum*, 24; vgl. *Gaudium et spes*, 22: "In werkelijkheid licht het

mysterie van de mens alleen op in het mysterie van het mens geworden Woord. Adam, de eerste mens, was immers de voorafbeelding van de toekomstige mens (vgl. Rom 5,14), namelijk Christus de Heer. Christus, de laatste Adam, maakt juist door de openbaring van het mysterie van de Vader en diens liefde de mens voor zichzelf duidelijk en geeft hem inzicht in zijn zeer hoge roeping."

79. Vgl. *Potissimum institutioni*, 81; *Toespraak tot de monialen* (Bologna), 5: "Uw kloostergemeenschappen met hun eigen ritme van gebed en beoefening van de zusterlijke liefde, waar de eenzaamheid vervuld is van de zoete aanwezigheid van de Heer en de stilte de ziel bereid maakt naar zijn innerlijke raad te luisteren, zijn de plaats waar u zich iedere dag door deze liefdevolle kennis van het woord van de Vader laat vormen."

80. Vgl. *cic*, can. 619; 641; 661.

81. Vgl. *Potissimum institutioni*, 82.

82. Vgl. *cic*, can. 586, §1.

83. Vgl. *a.w.*, can. 586, §2.

84. Vgl. *a.w.*, can. 615.

85. Vgl. *a.w.*, can. 614.

86. Vgl. Pius XII, apostolische Constitutie *Sponsa Christi* (21 november 1950), VII, §2, 2; *Vita consecrata*, 59.

87. Vgl. *Sponsa Christi*, VII, §3, §4, §6.

88. Vgl. *Vita consecrata*, 59.

89. Vgl. *Potissimum institutioni*, 81; 82.

90. Vgl. *a.w.*, 85.

91. Vgl. *a.w.*, 82.

92. Vgl. *Sponsa Christi*, VII, §8, 3.

93. Vgl. *Perfectae caritatis*, 21; *cic*, can. 616, §4.

94. *Vita consecrata*, 109.

95. *Toespraak tot de monialen* (Loreto), 4.